

Een moestuin bemesten

In moestuinen wordt op uiteenlopende manieren bemest. Meststoffen die gebruikt worden zijn bijvoorbeeld zelfgemaakte compost, stalmest, korrels gedroogde kippenmest, GFT-compost en minerale mest. Ook wordt er soms zeer veel en soms weinig bemest. Dat het zo verschillend is komt vooral ook omdat er onzekerheid is over hoe je moet bemesten.

De bodem verzorgen

Vaak wordt een onderscheid gemaakt tussen bodemverzorging en gewasbemesting. In de biodynamische teelt doen we dat niet. Daar proberen we bodemverzorging en bemesting in een samenhang op te pakken met bijvoorbeeld vaste mest of compost. Alle gronden, ook humusrijke gronden en veengronden, hebben regelmatig wat mest of compost nodig. Als richtlijn kan aangehouden worden zo'n

30 liter per 10 m² per jaar. Dat is grofweg een halve kruiwagen op een vierkant van 3 bij 3 grote stappen. Dat mag ook wel een dubbele hoeveelheid om het andere jaar zijn, maar niet één keer in bijvoorbeeld 5 jaar een grote hoeveelheid geven. Het bodemleven heeft jaarlijks voedsel nodig. Het is ook belangrijk om door de jaren heen steeds op dezelfde manier te bemesten. Het bodemleven gaat zich daarop instellen en zo krijg je een stabiele situatie. Ideaal is ieder jaar overjarige stalmest of een zelfgemaakte wat rijkere compost. Sommige gewassen wat minder en sommige wat meer. Op arme gronden tijdelijk wat zwaarder bemesten.

Zelf compost maken

Compost kun je zelf maken in een hoop op de grond of in een compostvat. Steeds is het belangrijk om zowel structuurrijk materiaal met makkelijk verteerbaar materiaal te mengen. Gebruik je alleen structuurrijk materiaal zoals kortgeknipte takjes, stro, stengels van planten dan kan het heel lang duren om een goede compost te krijgen. Gebruik je alleen makkelijk verteerbaar materiaal zoals gemaaid gras, vers blad, mest, keukenafval dan kan er geen lucht toetreden en krijg je geen goede compost. De verhouding tussen beide soorten materiaal leer je vanzelf goed kiezen na een aantal jaren composteren. Omzetten is soms nodig; vaak ook niet. Zorg dat er wat regenwormen in komen. Wordt er wat langer op een plaats gecomposteerd dan komen die vanzelf. Wanneer ze er niet zijn dan enkele toevoegen. Kleinere composthopen worden niet zo warm en ziektes en onkruidzaden blijven actief. Het is ook goed

dat compost niet te heet wordt. Hou de hoop luchtig en niet te warm; dan blijft het leven in de compost in een samenhang met de bodem. Doe ziek tomaten- en aardappelloof in de GFT-bak. Laat onkruid niet in het zaad

Het is ook belangrijk om door de jaren heen steeds op dezelfde manier te bemesten. Het bodemleven gaat zich daarop instellen en zo krijg je een stabiele situatie.

komen. Zeer houtig materiaal kun je apart composteren. Frambozenstengels, snoeihout bessen, stengels van zonnebloemen e.d. kun je apart leggen en na meerdere jaren pas gebruiken. Wat scherpe mest erdoor versnelt het proces (kippenmest bijvoorbeeld).

Bodemanalyse

De mens heeft heel lang zonder bodemanalyses gewerkt en wij kunnen dat ook. De zuurgraad is wel belangrijk, deze wordt uitgedrukt als pH-waarde. Als de grond te zuur is heb je te maken met verdichting, gebruik dan 1x in de drie jaar 1,5 kg kalk per 10 m². Is de grond te basisch door teveel kalk dan wordt de humusopbouw geremd. De kalk maakt de bodem te los; wat helpt is ruim groencompost inwerken. In de biodynamische teelt zoek je het midden, voor zand globaal een pH van 5,4 en klei 6,8 (pH in CaCl₂ of KCL gemeten). Meet je zelf met een eenvoudige pH-meter uit het tuincentrum en meng je de bodem met water en niet met een verdunde zoutoplossing vooraf aan de meting, dan zijn de streefwaarden globaal resp. ca 6,0 en 7,4. Kijk bij door laboratoria uitgevoerde analyses alleen naar extreme afwijkingen van streefwaarden en koop niet te vaak veel te dure of onnodig geadviseerde middelen. Goed onderbouwde gedetailleerde bodemleven-analyses bestaan niet. Laat je niet onzeker maken door een analyse en kijk goed naar de plant. Uit een goede groei van de plant haal je je zekerheid. Let op: 'goede groei' is niet te weelderig...

Kaliumbemesting. Kalium kan, vooral op zandgrond, voor een deel uitspoelen; daar-

om aan kaliumbehoeftige planten (aardappel, kool, peen e.d.) ca. 3 kg vinassekali of patentkali per 100 m² geven.

Stikstofbemesting. Stikstof heeft een sterke invloed op de groei, op de opbrengst. Geef je veel stikstof dan wordt het gewas heel weelderig en ziektegevoelig en de voedingswaarde gaat achteruit. Wanneer je ieder jaar wat vaste mest of compost geeft gaat de bodem zelf steeds meer stikstof leveren. Na 10 jaar heb je een totaal andere bodem gekregen. Kies de juiste verhouding tussen kwaliteit en opbrengst. Mocht de groei toch te traag zijn en de plant is licht van kleur, geef dan een of twee maal 0,5 kg stikstof (N) per 100 m² in de vorm van Maltaflor of een tuilmest met weinig fosfaat. Bemest met stikstofrijke mest dus pas na eerst naar de plant te kijken. In het voorjaar bij bladgewassen, kool e.d. kan het zijn dat er door de lagere temperaturen altijd wat extra stikstofrijke mest nodig is.

Commerciële producten. BD-landbouw en biologische landbouw groeien en daarmee komen er ook steeds meer bedrijven die middelen willen verkopen. Bokashi, EM, gesteentemeel, zeewierextract, sporenelementen, bacteriemeststof, enz. zijn een paar voorbeelden van aangeboden producten. Probeer een middel dat aantrekkelijk lijkt eerst uit op een gedeelte van een gewas. Of iets effect heeft hangt ook sterk af van de kwaliteit van de bodem: op een slechte bodem zullen veel van deze middelen zeker effect hebben. Maar een bodem, die goed verzorgd wordt en jarenlang voldoende com-

Op Youtube vind je onder *Bioturbation - Worms at work* een grappig filmpje van wormenactiviteit

post (het liefst zelfgemaakte!) heeft gekregen, heeft een goede basis qua bodemleven en micro-nutriënten. Zo'n bodem heeft dit soort producten niet nodig. Bovendien zijn dit soort middelen vaak duur in de aanschaf en zijn er vaak goedkopere alternatieven. Soms werken ze zelfs helemaal niet.

Denk het hele jaar aan de regenworm

Verplaats je steeds in het bodemleven, bijvoorbeeld de regenworm, want deze diertjes doen een hoop werk voor je. Ze verteren mest, compost en plantenresten en maken de bodem doorwortelbaar. Ook verbeteren ze de bodemstructuur en binden ze humus aan klei en zand. Er zijn gewassen die zonder mest al goed groeien. Peen bijvoorbeeld. Maar wanneer je peen geen mest geeft heeft ook de regenworm geen eten. Bij alles wat

je doet moet je je afvragen: Wat vinden de regenwormen hiervan? Geef kale grond in droge perioden ook wat water en leg er wat strooisel - mulch - op. Zorg dat er in de winter een groenbemester op de bodem staat. Regenwormen hebben vocht en eten nodig. Het hele jaar door.

Bodemvruchtbaarheid is een belangrijk aandachtspunt van **Jan Bokhorst**. Onder meer via het adviesbureau Gaia Bodemonderzoek en de website Goedbodembeheer.nl werkt hij aan dit thema.

